

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФАКУЛТЕТА ЗА ОБРАЗОВАЊЕ УЧИТЕЉА И ВАСПИТАЧА У БЕОГРАДУ

На седници Наставно-научног већа Факултета за образовање учитеља и васпитача, одржаној 18. марта 2025. године, изабрана је Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације, под насловом *Детерминанте гојазности деце млађег школског узраста*, кандидата Радмиле И. Ђуровић.

Након стеченог увида у поднету дисертацију, комисија у саставу: др Драган Бранковић, ванредни професор на Факултету за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду, др Марија Мацура, редовни професор на Факултету спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду др Ана Миловановић, ванредни професор на Факултету за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду, др Филдуза Прушевић Садовић, ванредни професор на Факултету за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду, др Владимир Живановић, доцент на Факултету за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду, подноси Већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

о оцени докторске дисертације

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Радмила И. Ђуровић је рођена 20. октобра 1988. године у Никшићу. Основну школу је завршила у Никшићу (ОШ „Лука Симоновић”) и средњу школу у Подгорици (ЈУ Средња медицинска школа).

Дипломирала је на Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију, Универзитета у Београду, 2011. године, тиме стекла високу школску спрему, звање дипломирани дефектолог.

Уписала мастер академске студије, смер превенција и третман поремећаја у понашању, на Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију Универзитета у Београду, школске 2012/13. године. Мастер академске студије завршила 2014.

године са просечном оценом 9,17 и одбрањеним мастер радом из области Психологије на тему *Антисоцијални и гранични поремећај личности код лечених зависника*, код ментора, редовног професора др Данке Радуловић.

Од 2011. до 2013. године радила у “Специјалној болници за лечење болести зависности на позицији приправника психотерапеута у оквиру групних третмана. Од 2013. до 2017. године радила као стручни сарадник у Основној школи „Војвода Радомир Путник” у Београду. На месту стручног сарадника прелази да ради 2017. године у приватној школи „Смартанац“, гимназији општег типа у којој ради и данас као директор школе.

Упоредо са радом у школи хонорарно је ангажована на Факултету за спорт, Универзитета Унион „Никола Тесла“ као сарадник на предметима Педагогија спорта и Психолошко-педагошка припрема спортиста.

Објавила је самостално или у коауторству више стручних и научних радова у педагошким и методичким зборницима и часописима у области Методике наставе физичког васпитања.

Одлуком Већа научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду 29. октобра 2024. године, дата је сагласност на предлог теме докторске дисертације Радмиле И. Ђуровић под називом *Детерминанте гојазности деце млађег школског узраста*.

Докторска дисертација Радмиле И. Ђуровић под називом *Детерминанте гојазности деце млађег школског узраста* садржи 160 страница основног текста, 30 страница литературе (359 библиографске јединице) и 10 страница прилога. Дисертација садржи *Резиме* и *Кључне речи* на српском и енглеском језику. Основни текст дисертације структурисан је у следеће целине:

- ✓ *Увод* (стр. 1-4);
- ✓ *Теоријски приступ проблему* (стр. 4-61);
- ✓ *Предмет и циљ истраживања* (61-62);
- ✓ *Хипотезе* (62);
- ✓ *Резултати истраживања са дискусијом* (стр. 71-157);
- ✓ *Закључак* (стр. 157-160);
- ✓ *Референце* (стр. 160-190);
- ✓ *Прилози* (стр. 190-200).

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет Докторске дисертације Радмиле И. Ђуровић је утврђивање детерминанти и њихових утицаја на гојазност деце узраста 9 и 10 година, односно четвртог разреда основне школе. Предмет истраживања су: седентарни начин живота у том узрасту (време проведено крај компјутера/телефона), обим и интензитет физичке активности који је заступљен, усвојене навике у исхрани и однос физичке активности и телесне композиције (индекс телесне масе (kg/m^2), мишићна маса (kg), проценат телесне масти (%) и маса телесне масти (kg).

Општи циљ истраживања се односио на утврђивање преваленце и идентификацију детерминанти гојазности код деце школског узраста 9 и 10 година, односно четвртог разреда основне школе. Надаље, специфични циљеви су се односили на: сагледавање структуре породица из које деца потичу – број деце у породици, број чланова породице и њихов утицај на настанак гојазности; утврђивање повезаности гојазности код родитеља и гојазности код деце; утврђивање повезаности степена образовања родитеља са гојазношћу код деце; утврђивању утицаја бављења физичком активношћу и седентарног начина живота код деце на појаву гојазности; утврђивању повезаности између телесне композиције и заступљености седентарног начина живота и физичке активности; утврђивању повезаности телесне масе на рођењу и гестационе старости, као и утицаја начина исхране у одојачком периоду на појаву гојазности код деце узраста 9 и 10 година, односно четвртог разреда основне школе.

Докторска дисертација доприноси стратегијама и методама превенције гојазности деце које проистичу из резултата и анализе испитиваних детерминанти. Теоријско и емпиријско истраживање спроведено у њој потврдило је актуелност и комплексност обрађене проблематике и своју оправданост, теоријску и практичну вредност. Поред тога, дисертација представља опширнији и продубљенији увид у проблематику сагледавања одређених детерминанти које утичу на гојазност деце. Резултати истраживања могу да допринесу унапређењу, као и даљој анализи детерминанти које утичу на гојазност деце.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У складу са дефинисаним општим и специфичним циљевима истраживања, операционализоване су и следеће хипотезе истраживања: преваленца гојазности је већа код дечака у односу на девојчице; гојазна деца су имала прекомерну тежину на рођењу; гојазна деца имају већи проценат масти; гојазна деца имају мањи проценат мишићне масе; деца гојазних родитеља су такође гојазна; гојазна деца долазе из породица у којима родитељи имају ниже образовање; деца из сиромашнијих породица су у већем ризику да буду гојазна; у породицама где су самохране мајке деца имају већу вероватноћу да буду гојазна; родитељи гојазне деце уопште нису физички активни; браћа/сестре гојазне деце се не баве спортом; гојазна деца су јединци; родитељи гојазну децу не подстичу да се баве физичком активношћу; родитељи гојазне деце имају слабији увид у добробит бављења физичком активношћу; гојазна деца нису укључена у организоване спортске активности; гојазна деца немају здраве навике у исхрани; гојазна деца проводе до два сата дневно у седентарним активностима (крај компјутера/телефона); преваленца гојазности је већа код деце која похађају школу у приградској средини у односу на децу која похађају школу у урбаној средини; гојазна деца имају негативнију слику о себи у домену општег самопоштовања; гојазна деца имају негативнију слику о себи у домену физичког изгледа; гојазна деца имају негативнију слику о себи у домену социјалне компетентности; гојазна деца не воле часове физичког васпитања; гојазна деца су склона емоционалном преједању и гојазна деца су склонија свим облицима седентарног понашања у односу на децу која нису гојазна. Хипотезе су делимично потврђене.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Прво поглавље докторске дисертације носи назив *Теоријски приступ проблему* и састоји се из области: *Дефинисања основних појмова, Дефинисања гојазности и Прегледа досадашњих истраживања. Дефинисање основних појмова релевантних за разумевање проблема истраживања*, кандидаткиња је обрадила кроз

следећа потпоглавља: *Правилан раст и развој деце школског узраста*, *Фактори који утичу на раст, развој и здравље детета*, *Периодизација дечјег узраста*, *Карактеристике деце млађег школског узраста* и *Динамика развоја физичких способности код деце млађег школског узраста*. У односу на предмет истраживања област *Дефинисање гојазности* обухвата следећа поглавља: *Тренд пораста гојазности код деце*, *Преваленца гојазности код деце основношколског узраста у Србији*, *Селф концепт и квалитет живота гојазне деце* и *Фактори који утичу на пораст тежине и појаву прекомерне тежине и гојазности код деце*.

Преглед досадашњих истраживања је обрађен са акцентом на: *Истраживања различитих детерминанти гојазности код деце*. Кандидаткиња је анализирала релевантну литературу (теоријске и истраживачке студије домаћих и страних аутора) и целовито сагледала специфичности и утицај различитих детерминанти гојазности на појаву гојазности код деце млађег школског узраста.

У оквиру теоријског дела дисертације, кандидаткиња се посебно осврнула на *Правилан раст и развој деце школског узраста*, у коме дефинише појам раста и развоја. Наводи да под растом подразумевамо промену висине (величине), као последицу умножавања ћелија и повећања међућелијске супстанце, док развој означава квалитативне промене у расту на уредан и сврсиходан начин који воде ка зрелости.

У поглављима *Фактори који утичу на раст, развој и здравље детета* и *Периодизација дечјег узраста* кандидаткиња говори о анатомским и физиолошким особеностима целокупног дечјег узраста од 0 до 18 година. Имајући у виду развојне периоде истиче ендogene и екзогенe факторе који утичу на раст и развој деце.

У делу рада који носи назив *Карактеристике деце млађег школског узраста* кандидаткиња описује физичке, социо-емоционалне и интелектуалне особености. Наводи физичке разлике у односу на пол и истиче да дуготрајна и напорна физичка активност није карактеристична за децу млађег школског узраста. Истиче особености интелектуалног развоја деце у раном школском узрасту кроз прогресивно повећање интелектуалних способности: памћење, мишљење, логичко резонување и способности учења. Све те промене су проистекле услед емоционалног и социјалног развоја.

У поглављу *Динамика развоја физичких способности код деце млађег школског*

узраста истиче се да развој људског организма, па тако и физичких способности, не одвија се равномерно, већ постоје периоди успореног и убрзаног развоја. Приказане су карактеристике физичких способности: снаге, брзине, издржљивости, координације и флексибилности у односу на године, као и њихове специфичности.

У поглављу које носи назив *Дефинисање гојазности* кандидаткиња износи актуелне дефиниције гојазности у односу на Светску здравствену организацију и Међународну класификацију болести за децу и одрасле. Наглашава да се Индекс телесне масе код деце и адолесцената израчунава на исти начин као и код одраслих и представља однос телесне масе у килограмима (kg) и квадрата телесне висине у метрима (kg/m^2), али је тумачење добијених резултата другачије, јер се количина масти у телу мења са годинама и зависи од пола. Дат је табеларни приказ категорија ухрањености код деце и одраслих у односу на индекс телесне масе.

У поглављима *Тренд пораста гојазности код деце* и *Преваленца гојазности код деце основношколског узраста у Србији* кандидаткиња истиче да се гојазност широм света скоро утростручила и да погађа око 14,7 милиона деце и адолесцената. Истиче да се Србија у поређењу са другим европским земљама уклапа у опсеге прекомерне тежине/гојазности код деце у централној и источној Европи. Такође, стопе преваленце су генерално веће у поређењу са стопама у западним, балтичким и нордијским регионима и знатно ниже од односа прекомерне тежине у јужној Европи (Шпанија, Кипар, Грчка, Италија).

У поглављу које носи назив *Селф концепт и квалитет живота гојазне деце* кандидаткиња истиче однос између самопоимања и начина на који је особа перципирана од стране других што може да узрукује последице по психо-социјални развој особе. Наглашава да селф концепт или самопоимање представља перцепцију појединца, односно начин на који види себе у физичкој, друштвеној и духовној сфери. То би била динамичка карактеристика коју човек стиче и развија док проширује своју перцепцију и разумевање личних и друштвених вредности. Са друге стране, квалитет живота деце је свеобухватан, вишедимензионални конструкт који обухвата физичко и психо-социјално функционисање.

У последњем поглављу теоријског приступа проблему, под називом *Фактори који утичу на пораст тежине и појаву прекомерне тежине и гојазности код деце* описане су све релевантне детерминате гојазности које се у актуелној литератури

на неки начин повезују са гојазношћу. Ово поглавље обухвата следеће целине: *Генетика, Детерминанте гојазности у пренаталном периоду и раном детињству, Утицај дојења на прекомерну телесну тежину и гојазност, Утицај родитеља на прекомерну телесну тежину и гојазност деце, Утицај школе на прекомерну телесну тежину и гојатност деце, Утицај навика у исхрани на прекомерну телесну тежину и гојазност, Утицај брачног стања на прекомерну телесну тежину, Родитељи као агенси физичке активности, Утицај образовања родитеља на прекомерну телесну тежину и гојазност деце, Утицај средине (урбане и руралне) на прекомерну телесну тежину и гојазност деце, Утицај физичке активности на учесталост прекомерне телесне тежине и гојазности деце, Макроокружење и гојазност деце, Превенција прекомерне телесне тежине и гојазности код деце и Стратегије превенције и третман гојазности деце уз подршку вештачке интелигенције.*

Релевантна истраживања од значаја за овај рад односила су се на области истраживања утицаја различитих детерминати и њиховог међусобног односа на развој прекомерне телесне тежине и гојазности код деце.

У *Методолошком оквиру рада* кандидаткиња је изложила и конкретно образложила методологију научно-истраживачког рада: предмет, циљ и задатке истраживања, хипотезе, ток и поступак истраживања, узорак испитаника, узорак варијабли, поступак мерења телесне композиције и статистичку обраду података.

Истраживање је започето *методом теоријске анализе*, која је коришћена у изради теоријског приступа проблему. Прикупљени су и истражени научни радови теоријског и емпиријског карактера из научних монографија, часописа и зборника радова који су се односили на дефинисање релевантних појмова значајних за истраживање. Том приликом кандидаткиња је испољила солидно познавање проблема којим се бави, оспособљеност за критичку анализу литературе и уочавање битних момената, као и самосталност у закључивању.

Истраживањем је било обухваћено укупно 467 ученика, од тога девојчица 248 и 219 дечака. Сви испитаници су у току истраживања похађали прво полугодиште основних школа од којих се три налазе у градској средини: „Лазар Саватић”, „Младост” и „Ратко Митровић” и три школе које се налазе у приградском подручју: „Бранко Радичевић”, „Душан Вукасовић-Диоген” и „Стеван Сремац.

Процена степена ухрањености извршена је према препорукама Светске здравствене асоцијације. Резултати сваког испитаног детета базирани су на примени основног стандарда, а он је референтна перцентилна вредност индекса телесне масе код деце. Одређивање телесне композиције се извршило на основу биоелектричне импеданце (БИА) од стране наставника физичког васпитања и кандидаткиње. Родитељи испитаника су попуњавали три упитника: Упитник специјално конструисан за потребе истраживања, Упитник Child Eating Behaviour Questionnaire (CEBQ), који се односи на прехранбене навике њихове деце и Упитник Kid-KIDDO- KINDL-parents за испитивање квалитета живота ученика од стране родитеља. Ученици су попуњавали Упитник за испитивање квалитета исхране - KIDMED (Mediterranean Diet Quality Index for Children and Adolescents), KINDL-kid – Упитник за испитивање квалитета живота ученика, за испитивање појма о себи Упитник Self-Perception Profile for Children, Упитник CAPAS-Q (Children and Adolescents Physical Activity en Sedentary Questionnaire) и Упитник подршке родитеља бављењу физичком активношћу.

Подаци су обрађени мерама дескриптивне статистике, χ^2 тестом, путем т теста, анализом варијансе (ANOVA), Пирсоновим коефицијентом корелације, линеарном регресијом и експлоративном факторском анализом (EFA).

Овако конципираним истраживањем, кандидаткиња је успешно покрила кључне детерминанте гојазности деце млађег школског узраста. Имајући све ово у виду, Комисија је закључила да је изабрана методологија примерена утврђеном проблему и постављеном циљу и задацима истраживања.

Поглавље *Резултати истраживања и дискусија* подељено је у две целине – Ученици и Родитељи. У делу Ученици приказани су резултати о телесној конституцији деце, степену физичке активности, одређеним навикама у исхрани, квалитету живота ученика, перцепцији ученика о степену подршке родитеља за бављење физичком активношћу, седетаним активностима и самопоимању.

У другој целини – Родитељи приказани су резултати истраживања који представљају одговор на питања о телесној конституцији и навикама у исхрани родитеља, разликама о социјалном статусу породице, степену физичке активности родитеља и одређеним навикама у исхрани породице.

На основу добијених резултата кандидаткиња истиче да највећи број деце има

нормалну телесну масу (63,8%), најмање је потхрањених (5,3%), прекомерну телесну масу има 20,7%, док је у категорији гојазних 10,2 %. Надаље, није било разлика по питању заступљености гојазности између девојчица и дечака. Утврђено је да постоји повезаност између телесне масе на рођењу и неухрањености, као и начина исхране у одојачком периоду – деца са прекомерном телесном тежином су дојила најдуже (у просеку преко годину дана). Осим повећаног удела масти, гојазна деца такође имају и већи удео мишићне масе. У свим категоријама ухрањености деца се доследно више баве спортом, али је ипак тај проценат најмањи у групи гојазне деце (60 %). На основу добијених резултата кандидаткиња закључује да је на испитиваном узорку физичка активност заступљена на завидном нивоу, али су те активности слабијег до умереног интензитета. Такође, гојазна деца се, по својим седентарним навикама, нису битно разликовала у односу на друге групе деце, нарочито када је у питању седентарно понашање испред екрана. Обрасци исхране код гојазне деце се не разликују у односу на остале категорије, 20,5 % ученика има слаб квалитет исхране, а код 62,7 % треба радити на побољшању прехранбених образаца.

Анализирајући социјално-психолошке варијабле истраживања, кандидаткиња истиче да не постоје статистички значајне разлике у односу на структуру породице из које деца потичу, а разматрао се социјално-економски статус породице у односу на категоризацију деце према БМИ. Као значајна детерминанта гојазности је образовање родитеља, будући да највише гојазне деце има родитеље који су завршили основну школу. На основу добијених резултата кандидаткиња закључује да када је у питању гојазност деце, она је праћена гојазношћу очева, али не и мајки.

Кандидаткиња образлаже резултате истраживања који указују да гојазна деца имају негативнију слику о себи у домену општег самопоштовања, као и у домену физичког изгледа, нарочито у односу на потхрањену децу. Такође се показало да гојазна деца нису склона емоционалном преједању и не сматрају себе мање социјално компетентном због своје тежине у односу на другу децу.

У *Закључку* су обједињени и сумирани резултати спроведеног истраживања. Неопходно је имати у виду специфичности узраста испитаника у овој студији (соматске промене услед раста и развоја, психолошке карактеристике, утицај родитеља, али и све већи значај вршњака). У односу на наведене специфичности

узраста, може се констатовати да је неопходно дубље разумевање детерминанти гојазности као динамичког система, начина на који су оне међусобно повезане и којим моделима понашања су оне подложне контроли и корекцији. Налазима су у одређеној мери потврђена очекивања исказана истраживачким хипотезама.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторска дисертација под називом *Детерминанте гојазности деце млађег школског уроста* представља солидан допринос у овој области. Теоријско и емпиријско истраживање спроведено у дисертацији потврдило је сву сложеност и актуелност обрађене проблематике и своју оправданост и теоријску и практичну вредност.

Истраживање детерминанти гојазности може значајно допринети теорији и пракси полазећи од уочених проблема, изазова и циљева са којима се сусреће савремено друштво. Теоријска вредност овог истраживања огледа се у повећању научних и стручних података о детерминантама гојазности у нашој средини. Такође, резултати истраживања могу послужити другим истраживачима и ауторима приликом упоређивања искустава, резултата и закључака са својим истраживањима.

На основу добијених сазнања ствара се могућност праћења стања, као и конципирања различитих превентивних програма и спречавања настанка прекомерне тежине и гојазности код деце.

Научни допринос дисертације огледа се у критичком сагледавању детерминанти гојазности код деце млађег школског уроста. Како би спречили гојазност код деце и многобројне компликације које она у том узрасту носи, а касније и у одраслом добу, неопходно је идентификовати релевантне детерминанте за развој гојазности у детињству, те кроз један мултидисциплинарни и интегрисани приступ усмерити се на оне факторе на које можемо деловати. Очекује се да уследе истраживања, која би се надовезала на постојећа, у циљу јаснијег и прецизнијег идентификовања детерминанти гојазности.

6. Закључак

Докторска дисертација Радмила И. Ђуровић *Детерминанте гојатности деце млађег школског узраста* у потпуности је урађена према одобреној пријави ове теме. Дисертација представља оригиналан и вредан допринос дидактичко-методичкој науци, посебно методици наставе физичког васпитања. То је самостално научно дело о значају идентификовања детерминанти гојазности код деце млађег школског узраста. Кандидаткиња је испољила смисао за одабир проблема, избор и примену методологије и техника научно-истраживачког рада. Докторска дисертација је јасно изложен текст са добром мером и логичним смењивањем теоријских поставки, научно-истраживачких резултата, закључака и конкретних решења са препорукама за даљи рад. Писана је систематично, прегледно и јасно. Критички анализирајући актуелну и научно релевантну литературу и претходна истраживања, кандидаткиња је целовито размотрила одабрани проблем и показала оспособљеност за емпиријска истраживања и умешност у интерпретацији добијених резултата. Наравно, у раду има питања која захтевају потпунију елаборацију и додатна објашњења, али појединачне примедбе и сугестије чланови Комисије ће изнети на одбрани.

Дисертација је подвргнута поступку провере оригиналности докторских дисертација. Извештај указује на оригиналност докторске дисертације под називом *Детерминанте гојатности деце млађег школског узраста*, кандидаткиње Радмиле И. Ђуровић, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

На основу свега наведеног, Комисија сматра да докторска дисертација *Детерминанте гојатности деце млађег школског узраста* Радмиле И. Ђуровић испуњава услове који се овој врсти радова постављају и предлаже Наставно-научном већу Факултета за образовање учитеља и васпитача да је прихвати и одобри њену јавну одбрану.

У Београду, 27.03.2025.

Комисија:

др Драган Бранковић, ванредни професор, *председник комисије*
Универзитет у Београду, Факултет за образовање учитеља и васпитача

др Марија Мацура, редовни професор, *члан*
Универзитет у Београду, Факултет за спорт и физичко васпитање

др Ана Миловановић, ванредни професор, *члан*
Универзитет у Београду, Факултет за образовање учитеља и васпитача

др Филдуза Прушевић Садовић, ванредни професор, *члан*
Универзитет у Београду, Факултет за образовање учитеља и васпитача

др Владимир Живановић, доцент, *члан*
Универзитет у Београду, Факултет за образовање учитеља и васпитача
